

ingediend op **1978** (2023-2024) – Nr. 1
25 januari 2024 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Economie, Werk,
Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Maaïke De Vreese

over de tewerkstelling van Oekraïense vluchtelingen

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Rita Moors, Axel Ronse;

Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;

Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;

Maurits Vande Reyde, Bart Van Hulle;

Meyrem Almaci, Imade Annouri;

Thijs Verbeurgt.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;

Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;

Stijn De Roo, Loes Vandromme;

Steven Coenegrachts;

Johan Danen, Björn Rzoska;

Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

1. Inleidende uiteenzettingen	4
1.1. Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding	4
1.2. JobRoad ivzw	7
1.3. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.....	9
2. Bespreking	11
2.1. Vragen en opmerkingen van de leden	11
2.2. Antwoorden	15
2.3. Bijkomende vragen en antwoorden.....	20
Gebruikte afkortingen	21

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie hield op 7 december 2023 een hoorzitting over de tewerkstelling van Oekraïense vluchtelingen.

De getoonde presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Inleidende uiteenzettingen

1.1. Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Martine Geers is expert-coördinator Oekraïne bij VDAB en zal ingaan op de wijze waarop VDAB aan de slag gaat met Oekraïense ontheemden.

Na de inval van het Russische leger in Oekraïne op 24 februari 2022 hebben de betrokken beleidsdomein zich snel verenigd in een Vlaamse taskforce. Die is aan het werk gegaan om ondersteuning te bieden aan Oekraïense ontheemden. Een van de betrokken beleidsdomein is Werk.

De spreker toont enkele quotes van bemiddelaars die dagelijks bezig zijn met het bemiddelen naar werk van Oekraïense vluchtelingen.

Profiel van de ontheemden

Een eerste doelstelling is het profiel van de ontheemden door en door te kennen. De cijfers van Statbel zeggen dat er tot en met juni 2023 20.933 tijdelijk ontheemde Oekraïners op beroepsactieve leeftijd in Vlaanderen zijn. Tot en met november 2023 zijn er 14.091 ingeschreven bij VDAB. Van de ingeschrevenen heeft 43 procent al gewerkt en is 28 procent nog altijd aan de slag. VDAB maakt het onderscheid tussen 'heeft gewerkt' en 'is nog altijd aan de slag'. Statbel doet dat niet.

De grootste groep, ongeveer 75 procent, zijn rechthebbenden op een equivalent leefloon die ten laste zijn van het OCMW.

Er is een grote vertegenwoordiging van vrouwen, hoogopgeleiden en mensen op beroepsactieve leeftijd. Ze wonen voornamelijk in Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Ongeveer de helft is hogeschoold en van de andere helft is ongeveer de helft middengeschoold.

Martine Geers licht toe dat met twee cijfersets wordt gewerkt. De cijfers over tewerkstelling van ontheemden ingeschreven bij VDAB zijn hoogstens een maand oud. VDAB rapporteert daar dus maandelijks over. Die cijfers omvatten niet alle ontheemden aangezien het alleen over ingeschrevenen bij VDAB gaat.

De publicatie van cijfers door Statbel of de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid over de tewerkstelling van alle ontheemden volgt geen vaste cadans. Er zijn nu federale data tot en met juni 2023. Van alle Oekraïense ontheemden op Vlaams grondgebied heeft volgens Statbel 33,6 procent gewerkt. Voor de Oekraïense ontheemden die zijn ingeschreven bij VDAB ligt dat cijfer hoger (38,6 procent).

De KSZ geeft ook cijfers voor België en dat maakt het mogelijk met de andere gewesten te vergelijken. De cijfers staan in de getoonde tabel.

Verplichte inschrijving bij VDAB

De verplichte inschrijving is een middel om de ontheemden duurzaam aan het werk te helpen. Het decreet van 21 april 2023 tot toeleiding van tijdelijk ontheemden uit Oekraïne naar opleidingen en naar de arbeidsmarkt via de verplichte inschrijving bij

de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding is in werking getreden op 16 mei 2023. De grootste groei in inschrijvingen bij VDAB werd genoteerd in maart 2023, naar aanleiding van een oproep van de stad Antwerpen bij Oekraïense ontheemden om zich in te schrijven. Een grafiek toont het verloop van de cijfers tot en met oktober 2023. Een volgende grafiek geeft de cijfers weer opgesplitst per provincie.

VDAB begeleidt de Oekraïners in samenwerking met dezelfde structurele partners waarmee er al langer samenwerkingsovereenkomsten lopen of afspraken werden gemaakt, met name de steden en gemeenten en OCMW's en voor de niet-leefloon-gerechtigden de agentschappen voor Integratie en Inburgering.

De informatieplicht ligt bij de steden en gemeenten. Zij moeten de Oekraïense ontheemden actief informeren over de inschrijvingsverplichting. VDAB heeft daarvoor informatiemateriaal over de zoektocht naar werk in Vlaanderen ter beschikking gesteld.

De inschrijving bij VDAB verloopt via de gebruikelijke kanalen – online of via de servicelijn of de basisdienstverlening – maar met ondersteuning van Oekraïenbemiddelaars. Die spreken vaak de contacttalen Oekraïens en Russisch.

De gepaste begeleiding gebeurt in samenspraak met de partners. Dat is niet nieuw. De standaardflow werd wel aangepast in functie van de aanwezigheid van een nooddorp of een grote concentratie van ontheemden.

Als Oekraïense klanten niet willen meewerken in de zoektocht naar werk start VDAB de transmissieprocedure op. Begin december 2023 waren er al 211 transmissiedossiers opgestart voor Oekraïense ontheemden die kunnen werken maar niet willen meewerken. De procedure verloopt conform het kader Actief en Consequent Bemiddelen. Er is in monitoring voorzien. De ontheemden en de ondernomen acties worden geregistreerd in het platform 'Mijn loopbaan voor partners', waartoe ook de OCMW's toegang hebben.

Samen met de VVSG biedt VDAB ook ondersteuning aan de lokale besturen via de zogenaamde Vlaamse ondersteuningsteams of VLOT. Zij krijgen informatie om de integratie van Oekraïense ontheemden te ondersteunen.

Drempels voor werk

Een volgende doelstelling van VDAB is om de drempels voor werk zoveel mogelijk weg te werken. Martine Geers toont een tabel met de cijfers over werkervaring per provincie. De tewerkstelling ligt hoog in de provincies Antwerpen en Limburg. Dat zou te maken kunnen hebben met de beschikbaarheid van jobs die snel kunnen worden ingevuld, bijvoorbeeld poetshulpen of in Limburg seizoensarbeiders. De werkgevers hebben in die provincies ook meer ervaring met diversiteit in de tewerkstelling. In Antwerpen was er voor februari 2022 al een grote Oekraïense gemeenschap en dat kan de hoge cijfers mee helpen verklaren.

De spreker toont nog een grafiek met de evolutie van het aandeel gewerkt en aan het werk per maand vanaf maart 2022 tot en met oktober 2023. Die gaat in stijgende lijn.

Oekraïners botsen op heel wat drempels, net als andere anderstalige nieuwkomers. Dat is bevestigd in een uitgebreid onderzoek dat VDAB heeft gedaan waarbij Oekraïners en bemiddelaars werden bevraagd.¹ Drempels zijn onder meer geen of een te

¹ Onderzoek gebaseerd op de ervaringen van 35 bemiddelaars, 1700 bevestigingen en 131 diepte-interviews met Oekraïners.

bepaalde kennis van het Nederlands en niet kunnen werken op het niveau van het diploma. Verder zijn er randvoorwaarden zoals kinderopvang. Specifiek voor de groep Oekraïners is de onduidelijkheid over hun statuut. Ze weten bijvoorbeeld niet hoe lang ze kunnen blijven en hoe de oorlog zal aflopen. Uit de bevraging blijkt dat 51 procent langdurig wil blijven en 25 procent van de anderen wil blijven als ze duurzaam werk vinden.

Er zijn ook drempels aan werkgeverszijde. Sinds maart 2022 heeft VDAB via #werkplekvrij werkgevers de mogelijkheid geboden om rechtstreeks aan de nieuwkomers te laten weten welke vacatures er voorhanden zijn. VDAB blijft werkgevers sensibiliseren en biedt ondersteuning aan. De werkgevers worden ook betrokken via mediacampagnes en jobevents en er is samenwerking met de sectoren via de sectorconvenanten en de uitzendsector.

Acties op maat van de ontheemden

Cindy Dewaele, algemeen directeur Arbeidsmarktbeheer van VDAB, stelt dat de reguliere dienstverlening van VDAB wordt aangevuld met acties op maat van de ontheemden. Er is de reguliere ondersteuning voor anderstalige klanten met onder meer NT2, Nederlands voor anderstaligen. Verder kunnen Oekraïners ook rekenen op persoonlijke dienstverlening, competentieversterking, bemiddeling door partners enzovoort. Iedereen die zich inschrijft, wordt gecontacteerd en kan gratis gebruikmaken van de dienstverlening van VDAB.

Op een slide wordt de case toegelicht van Daria, die samen met haar man en kind uit Oekraïne vluchtte. Ze heeft geen uitkering gevraagd maar wilde wel op het niveau van accountant werken. Een bemiddelaar die Oekraïens spreekt, heeft haar op weg gezet om lessen Nederlands te volgen. In onderling overleg werden de volgende stappen gezet. De bemiddelaar heeft haar uiteindelijk in contact gebracht met een werkgever die haar heeft aangeworven. Persoonlijk en aanklampend contact is belangrijk voor een goede opvolging en een goede contacttaal is een succesfactor.

Naast de reguliere dienstverlening is er dus ook een aanbod op maat. De bemiddelingscapaciteit werd tijdelijk versterkt met 39 Oekraïne-bemiddelaars. Ze praten Oekraïens of Russisch en kunnen dus persoonlijke begeleiding bieden. Verder zijn er de IBO's met taalondersteuning en is er de job- en taalcoaching. Ook de capaciteit voor de begeleiding met diploma-erkenning werd uitgebreid. Diploma-erkenning is een omslachtige en langdurige procedure maar omdat 50 procent van de Oekraïense ontheemden hoogopgeleid is, is kunnen werken op niveau een win-winsituatie.

Daarnaast zijn er bij de competentieversterking opleidingen op maat zoals de Code 95-opleidingen voor vrachtwachtenchauffeurs die hen in staat moeten stellen het in België vereiste certificaat te behalen. Intussen zijn er al Oekraïense vrachtwagenchauffeurs actief op de Vlaamse arbeidsmarkt.

Leren via samenwerking en nieuwe ervaringen

VDAB werkt samen met de lokale besturen. *Cindy Dewaele* toont een tabel met cijfers over de werkervaring in de dertien centrumsteden. Het loont als er een sterk afsprakenkader en een intense samenwerking is met een lokaal bestuur en er extra wordt geïnvesteerd door VDAB en het bestuur. Later in de hoorzitting komt Job-Road nog aan bod dat in Antwerpen actief is in een sterk samenwerkingsverband. Andere centrumsteden worden geïnspireerd en zetten op dit moment stappen in dezelfde richting.

Conclusie

De conclusie van VDAB is dat inschrijving en begeleiding door VDAB en de partners werken. Als Oekraïners zijn ingeschreven bij VDAB is de kans op werk groter. Het Vlaamse Gewest heeft de hoogste tewerkstellingsgraad in België. In West- en Noord-Europa staat het in de top drie.

Het is belangrijk om sterke samenwerkingen op te zetten, wat niet wegneemt dat VDAB intern blijft experimenteren en bijleren. Het gaat erom opportuniteiten te zien en daarop in te spelen op maat van de betrokkene. Er wordt een ecosysteem opgezet met partners waarmee veel samenwerkingsakkoorden werden gesloten. Daarnaast blijft VDAB gerichte inspanningen doen om werkgevers bewust te maken van het potentieel dat er is en hen te overtuigen om anderstaligen een kans te geven. Ze kunnen daarbij worden ondersteund met maatregelen zoals de IBO met taalondersteuning en de maatregel job- en taalcoaching waarop ze in het eerste jaar van de tewerkstelling een beroep kunnen doen.

1.2. JobRoad ivzw

Thomas Wauters, algemeen manager van Jobroad ivzw, stelt dat het Internationaal Comité al een samenwerking had met de stad Antwerpen toen het in april 2022 een welkompunt opende in Antwerpen. Het gaf wel aan nog extra ondersteuning te kunnen gebruiken om de Oekraïense vluchtelingen te activeren. JobRoad kreeg vervolgens de opdracht om Oekraïense leefloongerechtigden toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

JobRoad streeft naar een duurzame tewerkstelling en gelooft in werk als integrator in de samenleving.

Algemene informatie

De toeleidingen startten vanaf april 2022. Aanvankelijk werden er veel vrouwen toegeleid naar JobRoad (271 of 65 procent). Ze hadden vaak een kinderlast. In veel gevallen was er geen contacttaal en daaronder wordt niet alleen het Nederlands begrepen maar ook het Engels, Frans of Duits, dus elke taal die kan dienen om te communiceren op de werkvloer. Naarmate het project vorderde, volgden ook de mannen. In totaal werden 271 vrouwen toegeleid en 143 mannen, respectievelijk 65 en 34 procent. Er werd ook altijd gekeken naar de beschikbaarheid van deze mensen: 270 waren voltijds beschikbaar, 117 deeltijds en voor 33 was er geen informatie over de beschikbaarheid.

Stand van zaken van de dossiers

Voor 212 van de 420 behandelde dossiers was er een positieve doorstroom. Dat betekent dat die mensen na begeleiding door JobRoad na drie maanden nog steeds aan de slag waren. Voor 197 leefloongerechtigden werd het traject stopgezet, wat niet betekent dat er voor hen niets meer gebeurt. Voor de begeleiding met betrekking tot de randvoorwaarden waren er partners zoals het IC en de dienst Activering van de stad Antwerpen. Het activeringscijfer kan nog hoger want elf dossiers zijn nog in behandeling.

De spreker toont een grafiek met details over de begeleiding. Tijdens de begeleiding bleek al snel dat 130 deelnemers niet door JobRoad konden worden geholpen en dat het traject moest worden stopgezet. Daarvoor is er een variatie van oorzaken. Er zijn mensen die terugkeerden naar Oekraïne, anderen beslisten om zelf het leefloon stop te zetten. Nog anderen stopten om medische redenen of verhuisden uit de stad Antwerpen waardoor ze niet meer werden begeleid door het OCMW van Antwerpen.

Van de 290 ontheemde Oekraïners die wel werden begeleid, werden er dus 212 geactiveerd. Voor elf dossiers loopt de begeleiding nog en van 67 personen werd het dossier teruggestuurd naar de dienst Activering van de stad en het IC. Die werken aan de randvoorwaarden om de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt te verbeteren.

Van de 290 personen die werden begeleid, is dus 73 procent aan het werk. Dat is een mooi resultaat. 4 procent is nog in begeleiding en 23 procent ging terug naar de dienst Activering.

Nazorg

Er liepen 243 activeringstrajecten om tot 212 duurzame tewerkstellingen te komen. Er is ook nazorg en dat houdt in dat 87 procent van de activeringen vandaag nog loopt.

Van de 212 personen met een duurzame tewerkstelling na drie maanden hebben er nu 56 een vast contract en 58 een contract van bepaalde duur. Veel kandidaten starten met een IBO met taalondersteuning en stromen dan door naar een contract van bepaalde duur, gevolgd door een vaste overeenkomst. In 38 gevallen is er tewerkstelling via een uitzendkantoor. De uitzendsector heeft dus zeker geholpen. Voor een netwerkorganisatie als JobRoad is de uitzendarbeid, naast de eigen coaching, ook een toegangspoort tot verschillende werkgevers.

Voor het OCMW, dat instaat voor de uitbetaling van het leefloon, is het belangrijk te weten in welk tewerkstellingsregime de geactiveerde personen terecht komen. 132 van de 212 personen werken voltijds en 61 deeltijds. Negen werken er minder dan 15 uur. De tien personen waarvan het tewerkstellingsregime niet bekend is, zijn meestal zelfstandige geworden.

Thomas Wauters toont een slide met de logo's van de ondernemingen waarvoor de geactiveerde ontheemden werken. Het gaat zowel om retail als logistiek, chemie en de bouwsector.

Vraag naar meer duidelijkheid en transparantie

JobRoad maakt de deelnemers duidelijk dat bij een sollicitatiegesprek vragen stellen duidt op interesse en motivatie. Thomas Wauters antwoordt graag op vragen van de commissieleden maar wil zijn toelichting zelf ook afsluiten met een vraag waarmee JobRoad al enige tijd zit. Het blijkt moeilijk die op een heldere en duidelijke manier te beantwoorden.

De slogan van JobRoad is 'Integratie door werk'. De missie is eenvoudig: de organisatie wil mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden, helpen om zich te integreren in de maatschappij en is ervan overtuigd dat werk een van de belangrijkste integratiefactoren is. Op die manier worden niet alleen de deelnemers vooruitgeholpen maar de hele maatschappij.

JobRoad is een vzw die durft te praten over concrete resultaten en die ook duidelijk durft te definiëren. Een positief resultaat is iemand in een kwetsbare positie in de samenleving integreren door werk en bij voorkeur duurzaam werk. De kerndoelstelling is activering door tewerkstelling in het normaal economisch circuit. JobRoad ziet zichzelf als een activator en een connector tussen de private en de sociale sector. Praten over concrete resultaten en die duidelijk aflijnen, is echter geen gangbare praktijk in de non-profitsector.

JobRoad ivzw denkt te kunnen besluiten dat zijn aanpak in het voorliggende dossier, met name de combinatie van het betrekken van de community's via het IC en de

nauwe samenwerking met een lokaal bestuur, efficiënt en doelgericht is. Maar de vraag is hoe goed die resultaten werkelijk zijn en hoe efficiënt die aanpak is in vergelijking met die van andere actoren. Er kan maar worden geconcludeerd worden dat een bepaalde aanpak beter werkt dan een andere als er transparante resultaten zijn waarmee men kan vergelijken. Helaas ontbreekt een eenduidige benchmark.

Daarom pleit Thomas Wauters voor transparantie in het subsidie- en overheidslandschap over de resultaten van activering, meer bepaald activering in het normaal economisch circuit. Alleen op die manier kunnen initiatieven van elkaar leren en kan de samenleving komen tot een heldere conclusie over welke aanpak de beste resultaten oplevert voor welke doelgroep.

1.3. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

Peter Cousaert is diensthoofd Samenleven en Beleven van de VVSG. Ter voorbereiding van zijn presentatie heeft de VVSG contact gehad met een vijftiental lokale besturen om te vragen naar hun ervaringen met activeren en het activeringsbeleid voor Oekraïense ontheemden. Een aantal bevindingen stemmen overeen met wat de voorgaande sprekers al hebben vermeld.

Kenmerken van de doelgroep

Bij de doelgroep van Oekraïense ontheemden is er een grote arbeidswens. De achterliggende motieven zijn het streven naar financiële onafhankelijkheid en het vinden van huisvesting om de collectieve opvang te kunnen verlaten. Ook de tijd nuttig besteden en een leven opbouwen in België zijn belangrijke motieven. Eerder in de hoorzitting werd al verwezen naar de wil van 50 procent van de ontheemden om in België te blijven. Verder willen ze bijdragen aan de maatschappij en hier nieuwe mensen leren kennen.

Wat rapporteren de lokale besturen zelf nog over de doelgroep? Zoals ook al vermeld, gaat het vaak over moeders met kinderen en over hoog- en middengeschoolden. De besturen rapporteren dat er nu ook geleidelijk een instroom van kortgeschoolden op gang komt.

Het gaat om een hechte gemeenschap die zelfredzaam is. Taal is vaak een issue. De ontheemden kennen weinig of geen Nederlands en ook de kennis van het Engels en Frans is heel beperkt. Voor de contacttaal moet dus vaak een beroep gedaan worden op mensen die Oekraïens of Russisch spreken.

Voor ze naar hier vluchtten, was een groot deel van de doelgroep ook effectief aan het werk en samenwonend met een partner en kinderen. Ze vertonen een grote bereidwilligheid tot actie, hoewel ze aanvankelijk wat wantrouwend staan tegenover overheidsinitiatief. Dat is wellicht een kenmerk van de Oekraïense bevolking. Na verloop van tijd maakt dat wel plaats voor dankbaarheid en leergierigheid.

De gewoonte in het thuisland is om kinderen tot vier jaar thuis te houden. Daarbij komen de gekende problemen van de capaciteit van de kinderopvang in Vlaanderen.

De Oekraïners zijn niet gewoon om cv's te gebruiken.

De lokale besturen melden een stijgend aandeel Roma onder de Oekraïense ontheemden, die volgens hen moeilijk te activeren zijn. Het is ook de ervaring in het ruimere activeringsbeleid dat voor Roma meer inspanningen moeten gebeuren.

Volgens de ervaring van de lokale besturen zijn er wel verschillen tussen deze groepen en andere nieuwkomers maar misschien wordt te gemakkelijk uitgegaan van de veronderstelling dat deze doelgroep snel naar de arbeidsmarkt kan worden

toegeleid. Dat heeft wellicht te maken met het feit dat deze ontheemden vaak hoog- of middengeschoold zijn. Daarmee samenhangend, hebben ze vaak de ambitie om jobs uit te oefenen waarvoor een hoog niveau van Nederlands vereist is.

Vaak wordt gezegd dat ze goed Engels kennen maar de praktijkervaring van de lokale besturen is toch anders. Taal is het grootste struikelblok.

De lokale besturen melden veel tijdelijke contracten en een grote nood aan oriëntering, versterking van de basiscompetenties en begeleiding.

Knelpunten

Er blijven een aantal issues waarmee de lokale besturen worden geconfronteerd. Vaak is er een trauma bij de doelgroep. De eerste vluchtelingen hadden nog niet veel contact met de oorlog gehad. De mensen die nadien kwamen, werden al geconfronteerd met bombardementen, verlies van familieleden enzovoort.

De huisvesting is voor de lokale besturen een algemeen probleem.

De lokale besturen wijzen ook op de werkloosheidsval, het te kleine verschil tussen een uitkering en het loon waarop ze kunnen rekenen.

Taal is een grote drempel maar dat geldt ook voor de bemiddelaars en de werkgevers. De lokale besturen denken dat veel ontheemden sneller aan de slag kunnen als er ook een aantal maatregelen op de werkvloer worden genomen.

Andere knelpunten zijn de kinderopvang, de mobiliteit en de erkenning van diploma's.

Dat laatste is een gekend probleem dat ook voor andere groepen geldt; er is in Vlaanderen een lange doorlooptijd voor de erkenning van diploma's. Ook de andere vermelde knelpunten gelden vaak voor andere groepen nieuwkomers en misschien zelfs in het algemeen voor mensen die moeilijk de weg naar de arbeidsmarkt vinden.

Knelpunten in de werking

De lokale besturen hebben genuanceerde bedenkingen bij de verplichte inschrijving. Voor het Vlaamse beleid lijkt de inschrijving vaak het doel op zich.

De OCMW's werden de eerste maanden overspoeld met aanvragen voor een equivalent leefloon. Die waren aanvankelijk nauwelijks te verwerken. Daarbij horen ook vragen naar huisvesting, met lange wachttijden tot gevolg.

De besturen merken ook een zekere terughoudendheid bij de centrale diensten, die veel randvoorwaarden formuleren om mensen aan de slag te laten gaan. Ze denken dat met minder terughoudendheid mensen sneller kunnen worden geactiveerd.

De OCMW's kregen middelen voor de uitkering van een equivalent leefloon maar geen extra middelen voor de activering, die zijn naar andere organisaties gegaan. Sommige besturen zien dan ook vooral een rol voor VDAB in de activering aangezien dat agentschap daarvoor wel middelen kreeg. Er zijn lokale besturen die vanuit de eigen middelen investeren maar de algemene vraag is om extra middelen te krijgen voor de activering van deze doelgroep.

De lokale besturen staan achter de activeringsdoelstelling maar stellen ook een ethische vraag. Wordt door deze inspanningen de braindrain uit Oekraïne niet gefaciliteerd? Misschien moet daarover met Oekraïne in overleg worden gegaan. Als het land moet worden heropgebouwd, zal het die hoogopgeleide profielen nodig hebben.

Praktijken van de OCMW's

De praktijken verschillen van bestuur tot bestuur. Er zijn geïntegreerde trajecten maar ook intensieve begeleidingen, vaak in samenwerking met organisaties zoals JobRoad.

Andere werkwijzen zijn infosessies, bouwdagen en bouwsafari's, jobdays, socialprofitsalons, opleidingen enzovoort.

Er wordt samengewerkt met de activeringsdiensten, hr-dienstverleners, VDAB, het Agentschap Inburgering en Integratie, tenderpartners, private aanbieders en zeker ook sectororganisaties.

Besturen zoals dat van Antwerpen hebben ook ingezet op brugfiguren die een sociaal en economisch profiel opmaken of werken met buddy's.

Oplossingen

Peter Cousaert stelt dat uit de bevraging van de lokale besturen ook de vraag komt om bepaalde aspecten grondig te bekijken. Er zijn wat nuanceringspunten tussen de besturen maar er is toch een algemene vraag naar categoriaal activeringsbeleid in plaats van algemeen activeringsbeleid. De VVSG denkt ook dat er meer gebruik moet worden gemaakt van bestaande maatregelen zoals tijdelijke werkervaring en het bestaande tenderaanbod zodat lokale besturen daar rechtstreeks kunnen op inzetten.

Een realistisch jobdoelwit is vaak uit beeld bij deze doelgroep. Daarop moet worden ingezet en dat gebeurt wellicht al in initiatieven zoals dat van JobRoad. Een realistisch doel is een bepalende factor voor succes.

Beroepsopleiding en de taal leren op de werkvloer zijn belangrijk, net zoals het informeren en sensibiliseren van de ontheemden, de overheden en de werkgevers. De werkgevers moeten overtuigd worden van de inbreng die de doelgroep kan hebben.

Meer algemeen, dus niet alleen in dit dossier, is er de vraag van de lokale besturen naar een betere data-uitwisseling tussen de centrale en de lokale diensten. Daarbij aansluitend is er de vraag naar een betere horizontale samenwerking, zowel op Vlaams als lokaal niveau, tussen Werk, Welzijn en Onderwijs.

De lokale besturen vinden verder dat er vaak te veel voorwaarden worden gesteld vooraleer aan de activering kan worden begonnen. Ze stellen ook vast dat er veel op bemiddeling wordt ingezet terwijl de matching meer aandacht mag krijgen van de diensten en organisaties.

Tot slot is het volgens Peter Cousaert belangrijk om de bestaande expertise samen te brengen.

2. Bespreking

2.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Tussenkomst van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese zegt dat de N-VA-fractie de problematiek van de tewerkstelling van Oekraïense ontheemden al een jaar geleden op de agenda heeft gezet. De cijfers bleken toen erg onduidelijk. Intussen zijn er stappen vooruitgezet en is er meer informatie beschikbaar. Dat maakt het mogelijk te bekijken op welke manier de tijdelijk ontheemden actief kunnen worden betrokken in de samenleving. Er zal

in de toekomst in het inburgeringsbeleid voor deze en andere doelgroepen nog meer moeten worden ingezet op integratie door werk, wat ook de doelstelling is van JobRoad.

De N-VA-fractie pleitte daarom ook voor de verplichte inschrijving van Oekraïners bij VDAB. Dat mag uiteraard geen doel op zich zijn, er moet worden gestreefd naar duurzame tewerkstelling.

Nederlands kennen is inderdaad belangrijk maar de fractie staat ook achter leren op de werkvloer. Er moet niet worden gewacht tot mensen de taal volledig beheersen om ze te activeren.

Een opvallend cijfers is dat meer dan de helft van de Oekraïense ontheemden hier wil blijven en dat vele anderen daarover nog twijfelen. Hoe langer de oorlog duurt, hoe meer tijdelijk ontheemden en vluchtelingen hier een sociaal leven opbouwen, duurzaam werk vinden en zich hier verder willen ontplooiën. Dat geldt ook voor andere groepen zoals migranten die hier tijdelijk komen werken of studeren. Maaïke De Vreese denkt dat men ervan mag uitgaan dat een deel van de Oekraïense ontheemden hier zal blijven.

De N-VA was geen voorstander van het toekennen van een equivalent leefloon aan de Oekraïense ontheemden en pleitte voor de bed-bad-broodopvang. Dat neemt niet weg dat ook rekening moet worden gehouden met de opgelopen trauma's. Worden de steden en gemeenten voldoende ondersteund in het helpen bij de traumaverwerking? Hoe gaat JobRoad daarmee om? Welke stappen worden daarvoor al gezet? Hoe kan de overheid dit het best aanpakken? Deze commissie focust op de tewerkstelling maar er zijn natuurlijk ook andere noden bij de vluchtelingen.

Een grotere instroom van Roma uit Oekraïne werd vastgesteld. Zijn dat mensen die uit oorlogsgebied naar de EU komen of gaat het om mensen die al een tijd in een ander EU-land verbleven? Het equivalent leefloon dat door de federale overheid wordt toegekend, kan het voor die tweede groep aantrekkelijk maken om naar België te komen. Het lid besluit dat het nodig is om de doelgroep goed te kennen en het overzicht te bewaren van de mensen die hier het statuut van tijdelijk ontheemde aanvragen. Op basis daarvan kunnen specifieke maatregelen worden genomen.

Maaïke De Vreese is een grote voorstander van samenwerking tussen de OCMW's, VDAB en, voor de andere vluchtelingen die hier toekomen, het AgII voor het ont-haal. Hoe verloopt de samenwerking volgens VDAB? Wordt er een soort geïntegreerd traject toegepast?

Hoe verloopt de samenwerking met het AgII? Worden de ontheemden door JobRoad doorverwezen naar het agentschap voor de cursussen maatschappelijke oriëntatie, NT2 en dergelijke? Zijn er voldoende instrumenten en mensen beschikbaar om het Nederlands op de werkvloer aan te leren?

Welke lessen kunnen volgens de sprekers na twee jaar worden geleerd uit de aanwezigheid van de Oekraïense ontheemden? Wat kan er nog worden verbeterd? Zijn er lessen voor het beleid voor andere crisissen en doelgroepen? Er is sinds het ontstaan van de Oekraïne-crisis veel goed werk verricht door de lokale besturen, VDAB en tal van organisaties zoals JobRoad. Hoe kan de aanpak van bij het begin worden verbeterd?

Uit eerdere besprekingen in de commissie bleek al dat vaak de nodige data ontbreken. Lopen er initiatieven om de informatiestromen in kaart te brengen? Worden er initiatieven genomen om, met respect voor de privacy, via protocollen en samenwerkingsakkoorden een antwoord te bieden op de informatiebehoeften van de spelers in het veld?

De vraag van de spreker namens JobRoad om een eenduidige benchmark te hebben, is terecht. Meer transparantie is nodig. Er worden subsidies gegeven voor activering en men moet durven naar meetbare resultaten te gaan om vervolgens de schaarse middelen gericht in te zetten.

Het valt Maaïke De Vreese op dat het Vlaamse Gewest betere activeringsresultaten kan voorleggen dan de andere gewesten. Hoe komt dat? Het Vlaamse Gewest kan ook nog beter doen dan 33,6 procent. Welke stappen moeten daarvoor worden gezet?

Tot slot merkt het lid op dat ook in de nooddorpen de doelstelling uitstroom naar huisvesting en werk moet zijn. Wat zijn daar volgens de VVSG de uitdagingen in het komende jaar?

Tussenkoms van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt merkt op dat de activering van de Oekraïense nieuwkomers al eerder aan bod kwam in de commissie. Volgens het lid blijft de discussie daarbij te vaak hangen bij de federale maatregel van het equivalent leefloon. Voor de Vooruitfractie is het belangrijk om met de nieuwkomers aan de slag te gaan, ze zo vlot mogelijk naar de arbeidsmarkt te begeleiden en hun talenten maximaal in te zetten. Het voorbeeld van Antwerpen, dat ook een van de aanleidingen was voor deze hoorzitting, toont aan dat door intensieve samenwerking en individuele coaching de Oekraïners op een duurzame manier naar de arbeidsmarkt kunnen worden begeleid.

Uit de presentatie van VDAB blijkt dat er een hoog percentage vrouwen en hoogopgeleiden naar hier zijn gekomen. Vlaanderen staat voor een uitdaging om buitenlandse diploma's te erkennen en buitenlandse opleidingen te valideren en waarderen. In het begin van de crisis werden veel nieuwkomers georiënteerd naar de dienstenchequesector. Dat kan waardevol zijn maar het lid vroeg zich toen al af hoeveel van die nieuwkomers voorheen in dezelfde sector werkten in Oekraïne. De beste garantie op duurzaam werk is werk dat aansluit bij het talent, de opleiding en de competenties. Uit de presentatie van JobRoad blijkt dat het vaak gaat om tewerkstelling bij ondernemingen die actief zijn in de verkoop, zorg en huishoudhulp. Slaagt men erin om de mensen die hoogopgeleid zijn te oriënteren naar werk dat overeenstemt met hun kwalificatieniveau? Helpt de eerste job, die misschien niet goed matcht, om de stap te zetten naar een job die meer aansluit bij de competenties?

Thijs Verbeurgt verwijst naar de toelichting van het OESO-rapport 'Inburgeringsbeleid in Vlaanderen' in de commissie Binnenlands Bestuur (*Parl. St. VI. Parl. 2023-24, nr. 1900/1*). Daaruit bleek dat er in Vlaanderen te vaak consecutief wordt gewerkt, eerst aan de opvang en de taal en vervolgens aan het begeleiden naar werk, waardoor er tijd wordt verloren. Slaagt men erin de Oekraïense nieuwkomers snel en gelijktijdig te helpen met Nederlands te leren en werk te vinden? Er is in het begin ook gevraagd aan de bedrijven om flexibel te zijn voor de kennis van de taal.

Welke lessen werden er geleerd? Wat kunnen VDAB en de gemeentebesturen leren uit de trajecten voor deze specifieke doelgroep om in de toekomst snel aan de slag te gaan met andere groepen die door oorlog naar hier vluchten?

Tussenkoms van Ilse Malfroot

Ilse Malfroot verwijst naar de cijfers van VDAB over het percentage Oekraïense vluchtelingen dat nog aan het werk is in de Vlaamse centrumsteden. Mechelen heeft daarbij het laagste cijfer, terwijl voormalig minister Bart Somers sterk heeft ingezet op integratietrajecten. Ook Gent scoort, ondanks de hoge instroom, laag met 19,3 procent. Hoe zijn die cijfers te verklaren?

Er werd ook verwezen naar de transmissiedossiers. Wat zijn eigenlijk de redenen voor transmissie? Volgt VDAB die dossiers nog verder op als er een overdracht naar het OCMW is gebeurd?

Er zouden ongeveer 21.000 ontheemden op beroepsactieve leeftijd in Vlaanderen zijn waarvan er 14.000 zijn ingeschreven bij VDAB. Daarvan heeft 43 procent al gewerkt en 28 procent is nog aan de slag. Om welke redenen zijn deze vluchtelingen niet langer aan het werk? Wordt daarover overlegd met de persoon in kwestie of de werkgever?

Ilse Malfroot herinnert aan een eerdere vraag van haar over de middelen en subsidies voor inburgering en verwerving van de Nederlandse taal. De minister heeft daarop nog niet geantwoord. Daarom sluit het lid aan bij de vraag van de spreker namens JobRoad voor meer transparantie over de subsidies en de resultaten.

Waar worden de lessen Nederlands vooral gevolgd? Is dat bij de CVO's of bij VDAB zelf? Wordt de kennis van het Nederlands dan verder opgevolgd?

Tussenkomst van Imade Annouri

Imade Annouri gaat in op de opmerking dat het verwachtingspatroon van Oekraïense ontheemden inzake statuut en werk een uitdaging is. Ze willen zich inzetten en bijdragen aan de samenleving maar wat wordt aangeboden, voldoet vaak niet aan hun mogelijkheden en verwachtingen. Er zijn bijvoorbeeld verhalen van mensen die voor een gesprek worden uitgenodigd en waarbij het dan over vrijwilligerswerk blijkt te gaan. Zorgt die discrepantie niet voor een negatieve perceptie? Of zijn dit eerder uitzonderlijke verhalen?

De berichten over de oorlog in Oekraïne zijn volgens het lid allerm minst hoopvol. Het conflict dreigt nog lang aan te slepen en kan zelfs nog verder escaleren. Wordt er rekening gehouden met een verhoogde instroom? Wordt dat gemonitord? Wat is er nodig om een verhoogde instroom goed te kunnen opvangen?

Wat zouden de sprekers anders gedaan hebben van bij de aanvang met de kennis die ze vandaag hebben om de ontheemden beter en sneller te begeleiden naar werk?

Tussenkomst van Bart Van Hulle

Bart Van Hulle verwijst naar het cijfer over de ontheemden op beroepsactieve leeftijd die zich hebben ingeschreven bij VDAB. Heeft men zicht op de reden waarom er ongeveer zeventuizend niet zijn ingeschreven? Sommigen zullen VDAB niet nodig hebben maar wellicht zijn er ook mensen die niet weten dat ze zich moeten inschrijven of het niet willen weten.

Het lid sluit zich ook aan bij de vraag naar de redenen waarom de ontheemden die eerder aan het werk waren, niet langer aan de slag zijn.

De spreker van de VVSG stelde dat de verplichte inschrijving bij VDAB geen doel op zich mag zijn. Kan hij dat verduidelijken? Het lid vindt de verplichte inschrijving een goede zaak. Dezelfde spreker zei ook dat de lokale besturen geen extra middelen krijgen om aan activering te doen. De lokale besturen, zeker de kleinere gemeenten, staan volgens het lid dicht bij de Oekraïners die bij hen worden opgevangen en ze kennen de vraag van de werkgevers. Is het dan een goed voorstel om hun extra middelen te geven en hun op te leggen dat ze in samenwerking met VDAB de ontheemden moeten activeren?

Bart Van Hulle informeert naar de verhouding tussen het equivalent leefloon en het loon wanneer men aan de slag gaat. Het leefloon vermindert als men aan het werk is. Kan het zijn dat dat de zin om te werken vermindert?

Tussenkoms van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne stelt dat niemand zat te wachten op de instroom van Oekraïense ontheemden, in de eerste plaats die mensen zelf niet, die moesten vluchten van een oorlogssituatie. Dat VDAB en de lokale besturen snel moesten schakelen, is geen evidente opdracht, ook al werd in het parlement aangedrongen op een snelle activering.

Het lid informeert op zijn beurt naar de zeventuizend ontheemden die niet op de radar van VDAB staan. Het Vlaams Parlement heeft het decreet daarvoor goedgekeurd (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1654/1 en 2). Het is de plicht van de lokale besturen om te zorgen voor de inschrijving en als dat niet gebeurt, moet er een goede reden voor zijn, zoals ziekte. Het is belangrijk om daar zicht op te hebben en de ernst van de situatie goed in te zien. Het merendeel van de ondervraagde Oekraïense vluchtelingen wil hier blijven of zal dat moeten door de toestand in hun thuisland. Hoe kunnen de niet-ingeschrevenen toch nog worden bereikt?

Er is ook het al aangehaalde verschil tussen de 43 procent die al heeft gewerkt en de 28 procent die nu nog werkt. Worden degenen die niet meer aan de slag zijn verder begeleid door VDAB naar een volgende, misschien duurzamere tewerkstelling? Is er daar een aanpak op maat voor?

Transmissie is volgens Robrecht Bothuyne de stok achter de deur. Er zijn 211 transmissiedossiers opgestart. Weet VDAB wat er verder met de betrokkenen ontheemden gebeurt? Krijgt VDAB die informatie van de lokale besturen? Als dat niet gebeurt, wat is dan de reden?

Er zijn middelen vrijgemaakt voor VDAB. De lokale besturen kregen middelen van de Vlaamse maar ook van de federale overheid in de vorm van het verhoogde leefloon. Verder waren er extra middelen in de vorm van inburgeringstrajecten. Waar ontbreekt het op het terrein dan nog aan financiering?

Bij de centrumsteden scoren Mechelen en Gent slecht. Brugge doet het bijvoorbeeld goed met een aandeel van 52 procent dat al heeft gewerkt. Het kan altijd beter maar wat kan er worden geleerd uit de goede en slechte voorbeelden?

Robrecht Bothuyne heeft het moeilijk met de kritiek op het feit dat de tijdelijk ontheemden een leefloon krijgen. Het gaat om oorlogsvluchtelingen die terecht komen in een land dat geen capaciteit meer heeft voor collectieve opvang. Een alleenstaande krijgt ongeveer 1260 euro terwijl de huurprijs van een appartement al zeker 800 euro bedraagt. Of bed-bad-brood dan een betere piste zou zijn geweest voor de activering, betwijfelt het lid. Dat neemt niet weg dat er consequenties moeten worden verbonden aan manifeste onwil om aan de slag te gaan.

2.2. Antwoorden

Antwoorden van Cindy Dewaele en Martine Geers

Cindy Dewaele antwoordt op de vragen over de geleerde lessen en de voorbereiding op volgende crisissen. Een eerste rode draad in de verschillende uiteenzettingen is dat men de betrokkenen snel op de radar moet krijgen. De ontheemden hebben in eerste instantie misschien andere zaken aan hun hoofd dan werk maar niettemin is het belangrijk om van in het begin aandacht te hebben voor werk zodat later snel kan worden geschakeld. De verplichte inschrijving is een goed

hulpmiddel om de doelgroep snel in beeld te krijgen. Als er goede afspraken worden gemaakt met de lokale besturen werkt die inschrijving ook.

De contacttaal is een ander belangrijk element. De taalwetgeving staat soms in de weg maar VDAB probeert daar zo pragmatisch mogelijk mee om te gaan. Dat blijkt ook uit de andere uitzettingen. Of de contacttaal Nederlands, Frans, Engels of Duits is, maakt niet uit, als er maar contact mogelijk is en men de mensen op weg kan helpen.

De sterke samenwerking met de lokale besturen vormt een basis om toekomstige crisissen aan te kunnen. Als er een goede samenwerking is, weten de betrokken instanties op wie ze kunnen rekenen. VDAB heeft al heel veel samenwerkingsovereenkomsten met lokale besturen en het is de bedoeling die verder uit te diepen en actieplannen op te stellen. Als er al een basisstructuur is, betekent dat een voor-sprong bij een nieuwe crisis.

Data-uitwisseling is inderdaad belangrijk en er worden stappen gezet om die te faciliteren. Er zijn juridische en systeemtechnische obstakels maar daar wordt aan gewerkt. Door data-uitwisseling moet men een goed beeld krijgen van wie de klant is. Ook om te weten wat er goed werkt en wat niet zijn er data nodig.

Snel kunnen helpen en begeleiden veronderstelt ook snel capaciteit kunnen opschalen en dat in domeinen die men minder goed kent. Men weet nog niet welke crisis zich in de toekomst zal voordoen. Dat kan opschalen zijn in functie van ta-lenkennis, het erkennen van diploma's enzovoort.

Moet men de nieuwkomers snel aan het werk helpen, ervoor zorgen dat de taal voldoende verworven is en vervolgens later bekijken hoe hun reëel potentieel het best kan worden benut? Bestaat het risico dat ze in de eerste jobs voor laaggeschoolden blijven hangen? Cindy Dewaele antwoordt dat VDAB daar vanuit de praktijk geen eenduidig antwoord op heeft. Het verschilt vaak van geval tot geval en is afhankelijk van de specifieke situatie. Sommigen kiezen er heel bewust voor om in een laaggeschoolde job in te stappen en kunnen dat combineren met het verwerven van de taal. Werken kan helpen bij het leren van het Nederlands maar dat is ook afhankelijk van het type job. Een poetshulp heeft bijvoorbeeld weinig contact met collega's en dus minder kansen om de taal te leren dan iemand die op de werkvloer door collega's wordt omringd. Wat succesvol is, verschilt dus van persoon tot persoon.

VDAB pleit wel sterk voor flexibiliteit voor de taalverwerving. Taalopleiding vindt vaak plaats bij de CVO's en Ligo's. VDAB pleit in dat verband voor een deeltijdse opleiding zodat die kan worden gecombineerd met andere opleidingstrajecten of deeltijdse tewerkstelling of de opvang van de kinderen.

Antwoorden van Martine Geers

Martine Geers antwoordt eerst op de vraag over samenwerking met andere agentschappen. Het Agentschap Integratie en Inburgering is een structurele partner. Er liepen al samenwerkingsovereenkomsten voor de Oekraïne-crisis. Het AgII is een partner in de toeleiding. Als een nieuwkomer eerst in contact komt met dat agentschap zorgt het voor lessen maatschappelijke oriëntatie en een NT2-traject en verwijst het door naar VDAB voor inschrijving. Er is dus al langer een goede samenwerking, ook op regionaal vlak. In de provincies werkt VDAB goed samen met de provinciale agentschappen voor integratie en inburgering en in de steden met diensten zoals Amal in Gent en Atlas in Antwerpen.

Er waren vragen over de transmissiedossiers. Als een Oekraïense ontheemde door partners zoals het OCMW of het AgII klaar wordt bevonden om te werken en een

traject start bij VDAB maar laat blijken dat hij niet wil meewerken, wordt een transmissieprocedure opgestart. Die procedure bestaat, is gekend en kadert in de aanpak actief en consequent bemiddelen. VDAB maakt het dossier over aan het betrokken OCMW omdat die centra de sanctioneringsbevoegdheid hebben voor de leefloongerechtigden. De OCMW's beslissen dan zelf over het dossier, VDAB is niet bevoegd en komt verder niet tussen. Er is volgens de spreker ook geen structurele terugkoppeling maar er zijn wel goede lokale contacten en de VDAB-bemiddelaars en OCMW-begeleiders informeren elkaar.

Andere vragen gingen over de ontheemden die hebben gewerkt maar nu niet langer aan de slag zijn. Dat kan volgens Martine Geers verschillende redenen hebben. Het kan gaan over tijdelijke contracten, bijvoorbeeld in de uitzendsector. Een andere reden is dat men de job heeft uitgeprobeerd maar dat die niet haalbaar blijkt, bijvoorbeeld omdat er geen kinderopvang is of omdat het taalniveau niet hoog genoeg is.

VDAB zet wel in op functioneel taalgebruik. Het is niet de bedoeling dat de ontheemden eerst goed Nederlands kunnen spreken vooraleer ze op de werkvloer gaan. Ze moeten zich kunnen uitdrukken in de werkomgeving en als ze basiskennis Nederlands hebben verkregen bij een CVO of Ligo kan VDAB taalcoaching op de werkvloer aanbieden.

Antwoorden van Thomas Wauters

Thomas Wauters merkt eerst op dat de activering van Oekraïense vluchtelingen maar een beperkt deel is van de activiteiten van JobRoad. Er werd verwezen naar Mechelen. JobRoad doet daar matchmaking voor de brede groep van leefloongerechtigden. In het kader van het lokaal activeringspact zullen er 270 leefloongerechtigden, waaronder ook Oekraïners, naar JobRoad worden toegeleid voor een individueel begeleidingstraject.

Er werd gevraagd naar de samenwerking met de OCMW's en andere agentschappen. JobRoad doet sinds 2022 in opdracht van de Vlaamse overheid een project 'Motor tot activering inburgeraars'. Het doel is de diensten goed met elkaar te laten samenwerken en de data-uitwisseling vlot te laten verlopen. Daarin is vooruitgang geboekt maar het blijkt nog altijd dat inburgeraars hun verhaal vaak moeten herhalen. De spreker pleit dan ook voor de stroomlijning van data-uitwisseling.

Wat kan er worden gedaan voor de hoogopgeleide Oekraïners en inburgeraars? In Gent werd een Blind Date Resto georganiseerd waarop twintig ondernemingen, waaronder Ikea, Fuji Oil, Equans en Pfizer, met vacatures voor hoogopgeleiden werden uitgenodigd. Die ondernemingen gaan het engagement aan om tijd te investeren in dat event en kandidaten te ontmoeten waarvan ze geen cv hebben gezien en waarvoor JobRoad de matching heeft gedaan. Voorafgaand zijn er voor de bedrijven al workshops over tewerkstellingsmaatregelen en de ondersteuning die ze kunnen krijgen. Door de medewerking van VDAB hebben 186 kandidaten zich ingeschreven om deel te nemen aan de Blind Date Resto waarvan er 89 werden geselecteerd. Ze konden op een informele manier kennismaken met werkgevers. Het was voor hen ook een gelegenheid om los te komen van hun jobdoelwit en op een andere manier naar hun competenties te kijken; ze komen immers op een totaal andere arbeidsmarkt terecht. Het nazorgtraject loopt nog maar twintig kandidaten, hoogopgeleide anderstalige nieuwkomers, zijn al geactiveerd. JobRoad wil in 2024 in andere steden en gemeenten een dergelijk initiatief organiseren. Daarvoor heeft het wel ondersteuning nodig in de vorm van projectfinanciering.

In 2024 worden nog vijf acties gepland in het kader van het project 'Motor tot activering inburgeraars'. Ook in Leuven wordt nog een Blind Date Resto georganiseerd.

Wat moet er gebeuren om voorbereid te zijn op een volgende crisis? De spreker denkt dat die er al is, met name de asielcrisis. JobRoad heeft een AMIF-project met Europese middelen. Daarmee worden acties opgezet waarbij bedrijven worden uitgenodigd naar asielcentra. Ze krijgen workshops aangeboden over de mogelijkheden en drempels voor het aanwerven van een asielzoeker. Er gebeurt een screening en een matching en de geselecteerde kandidaten worden meegenomen op een bedrijfsbezoek. De asielzoekers kunnen worden geactiveerd via artikel 60, een IBO, stage of contracten van bepaalde duur of via uitzendarbeid.

Om het project *Ukraine@work* te doen slagen, heeft JobRoad twee Oekraïense medewerkers aangeworven om het project te trekken. Zonder kennis van de cultuur en taal is het moeilijk om diepgaand te screenen en een goed jobdoelwit te bepalen en de deelnemers ook na de aanwerving te blijven ondersteunen. Kandidaten worden in dit project nog drie maanden opgevolgd, voor andere projecten is dat één maand. De eerste maand na aanwerving is vaak cruciaal. Er wordt in die maand ook altijd een bezoek gebracht aan het bedrijf zelf waarbij ondersteuning kan worden aangeboden via de werkplekarchitecten of de partners van VDAB. JobRoad wil een netwerkbedrijf zijn.

Thomas Wauters sluit zich aan bij de opmerking dat een leefloon nodig is maar wat in de sociale sector vaak wordt vergeten, is dat het ontvangen van een leefloon gepaard gaat met de plicht om zich beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Daarop zet JobRoad in met projecten zoals *Ukraine@work*. Als kandidaten niet bereid zijn zich beschikbaar te stellen, kan in overleg met JobRoad en het IC het OCMW beslissen het leefloon stop te zetten. Dat is gebeurd voor 51 kandidaten. Acht kandidaten hebben te kennen gegeven dat ze het leefloon niet langer willen ontvangen onder die voorwaarden. Het kan ook gaan om deeltijdse beschikbaarheid als er bijvoorbeeld nog lessen Nederlands worden gevolgd. De spreker denkt dat het signaal over de verplichte beschikbaarheid nog duidelijker kan worden gegeven.

Hij verwijst ook naar het 'Turboplan beter inburgeren en sneller aan het werk', dat werd gelanceerd door de minister van Binnenlands Bestuur. Een interessant element daarin zijn de leerjobs, die jongere werkzoekenden toelaten om snel naar de arbeidsmarkt door te stromen en een beroepskwalificatie te verwerven. Thomas Wauters kijkt uit naar een verruiming van die maatregel naar de groep van inburgeraars en personen die recht hebben op een equivalent leefloon zonder leeftijdsgrenzen.

Een ander belangrijk punt in het plan is het aanbod van Nederlands op de werkvloer. Men zou het aantal aangeboden uren kunnen uitbreiden. Dat kan via de tenderpartners van VDAB gebeuren.

Een volgende vraag ging over de redenen van stopzetting. De ervaring van JobRoad is dat in ongeveer 60 procent van de gevallen de stopzetting gebeurt op initiatief van de deelnemer zelf en in 40 procent op initiatief van de werkgever of door het beëindigen van de opdracht.

De spreker is tevreden dat de contacttaal door VDAB ruim wordt geïnterpreteerd. In de praktijk blijkt evenwel dat er bij de OCMW's en VDAB nog altijd een drempel is om daarop in te zetten. JobRoad telt dertien vte's maar kan mensen helpen in twaalf verschillende talen.

Er was een opmerking over een mogelijke braindrain. Thomas Wauters denkt dat het erger zou zijn hen niet te activeren. Ontheemden en asielzoekers kunnen hier hun skills onderhouden of belangrijke skills, zoals talenkennis, opdoen. Ook als ze terugkeren naar hun thuisland is dat belangrijk in een snel veranderende arbeidsmarkt. JobRoad is voorstander van een snelle maar goede activering die rekening houdt met de skills en de opleidingsgraad. Pfizer heeft bijvoorbeeld mensen opgeleid

tot operator. Ook de retail is een belangrijk instroomkanaal en kan een opstap zijn tot een andere job.

Antwoorden van Peter Cousaert

Peter Cousaert benadrukt dat hij geen pleidooi heeft gehouden om niet te activeren.

In antwoord op de opmerkingen over trauma's stelt hij dat de centra voor algemeen welzijnswerk een opdracht hebben gekregen die ze naar behoren hebben uitgevoerd. Het is wel duidelijk dat er in het algemeen te weinig aanbod is. Er zijn overal wachtlijsten voor psychologen, niet alleen voor deze doelgroep. Hij herhaalt dat er meer trauma's zijn bij de ontheemden die in een latere fase naar België kwamen.

Ook de lokale besturen klagen over het probleem van de contacttaal en het gebrek aan tolken waardoor het werken met deze doelgroep moeilijk is.

Bij de Roma zijn er mensen die rechtstreeks uit Oekraïne komen, anderen zijn naar Oost-Europese landen getrokken en daar in precaire situaties terechtgekomen. Daar stelt de opvang nog minder voor dan bed-bad-brood, waardoor ze naar West-Europa trekken.

Voor de tewerkstelling van de ontheemden pleit Peter Cousaert voor inclusieve werkvloeren waarop er aandacht is voor de specificiteit van de doelgroep en voor taalopleidingen. Meer dan op bemiddeling moet worden ingezet op een goede matching.

De vraag over huisvesting is een terechte maar moeilijke vraag. De huisvestingsmarkt is verzadigd om verschillende redenen, die vaak niets met de doelgroep te maken hebben, zoals gezinsverdunding, inbreiding en nieuwe woonvormen. Toch moet er aandacht voor zijn want de impact van huisvesting op de socio-economische situatie van mensen is heel groot. Huisvesting is bijna altijd een bepalende factor bij begeleiding en activering.

Er werd gevraagd naar de lessen die werden geleerd. Voor de VVSG is dat dat de samenwerking tussen het lokale en Vlaamse niveau en VDAB belangrijk is om het verschil te maken. Ook de samenwerking met de partners op het terrein is belangrijk om resultaten te bereiken. Een frustratie van de lokale besturen bij deze en andere crisissen is de grote versnippering tussen beleidsdomeinen zoals Gezondheid, Welzijn, Werk en Wonen. De taskforce die door het Agentschap Binnenlands Bestuur werd opgericht, heeft wel geholpen om initiatieven beter op elkaar af te stemmen. Voor deze en toekomstige crisissen zijn er ook middelen nodig die geprogrammeerd kunnen worden op een breder niveau dan de beleidsdomeinen.

Het gebrek aan informatie kan demotiverend zijn. Tijdens en na de coronacrisis zijn veel diensten minder toegankelijk geworden. Dat geldt voor overheden, lokale besturen maar ook voor vakbonden, mutualiteiten en tal van andere instanties. Het lijkt erop dat de overheden zich wat hebben teruggetrokken.

De lokale besturen zijn zeker niet tegen de inschrijving van de tijdelijk ontheemden bij VDAB. Er is wel wat frustratie over draaideureffecten. Dat effect blijkt ook uit de getoonde cijfers. OCMW's zien dat mensen die niet klaar zijn voor de arbeidsmarkt zich moeten inschrijven en zien diezelfde mensen later terugkeren. Men kan zich dan vragen stellen over de efficiëntie van de ingreep.

Wat gebeurt er als er een transmissie is van VDAB naar OCMW? Om te beginnen hebben de lokale besturen dan de wettelijke opdracht om een sociaal onderzoek te doen. Als daaruit een manifeste onwil blijkt, wordt het equivalent leefloon geschorst. Voor mensen die niet klaar zijn voor de arbeidsmarkt worden meteen voorbereidende stappen gezet voor een nieuwe activering. Dat gaat dan vaak over

andere domeinen dan Werk. Een meer gerichte inschrijving zou voor minder frustratie bij de lokale besturen en misschien ook bij de doelgroep zelf zorgen.

De vraag of er meer middelen moeten worden ingezet op lokaal niveau beantwoordt Peter Cousaert volmondig met ja. De VVSG vindt dat lokale besturen mee aan zet zijn op de arbeidsmarkt, ze hebben kennis over de doelgroepen, hebben contacten met de werkgevers en zijn vaak in staat om een koppeling te maken met andere beleidsdomeinen. Uiteraard blijft samenwerking noodzakelijk, met VDAB maar ook tussen de lokale besturen onderling. De lokale besturen zijn vaak kritisch over de samenwerking maar dat komt omdat de verwachtingen ten aanzien van VDAB hoog zijn. De private partners en het middenveld hebben ook een rol te spelen in de samenwerking.

De VVSG is volgens Peter Couasert geen voorstander van meer verplichtingen voor lokale besturen maar er is actiebereidheid en die kan worden gestimuleerd als er middelen voorhanden zijn.

Bijkomend antwoord van Thomas Wauters

Thomas Wauters vult aan dat ook het IC een werking heeft voor Roma. Ook JobRoad kan voor de activering van Roma worden ingeschakeld. In het eerste kwartaal was het moeilijk om te werken met de Oekraïense ontheemden. Door met drie partijen – het lokaal bestuur, het IC en JobRoad – dezelfde aanpak te hanteren om mensen toe te leiden naar de arbeidsmarkt en ook effectief mensen te gaan schorsen, is wel een mentaliteitswijziging opgetreden. Dat kan ook voor andere community's worden toegepast.

2.3. Bijkomende vragen en antwoorden

Bart Van Hulle vraagt of VDAB als partner de vraag van de lokale besturen naar meer middelen en dus meer acties van de lokale besturen kan ondersteunen.

Het lid herhaalt de vraag over de zeventuizend ontheemden op beroepsactieve leeftijd die niet bij VDAB zijn ingeschreven.

Cindy Dewaele zegt dat VDAB vragende partij is voor sterke lokale besturen waarmee goede samenwerkingen kunnen worden opgezet. Hoe dat moet gebeuren, is een politieke vraag waarop ze niet kan antwoorden.

VDAB heeft geen zicht op de zeventuizend tijdelijk ontheemden die niet zijn ingeschreven, net omdat ze niet gekend zijn bij VDAB. Mogelijk hebben de lokale besturen, die de ontheemden over de verplichte inschrijving moeten informeren, meer zicht op de samenstelling van die groep, hoewel dat geen evidente opdracht is.

Peter Cousaert kan niet onmiddellijk antwoorden op die vraag. Hij is wel bereid bij de lokale besturen daarnaar te informeren. Voor mensen die een equivalent leefloon krijgen ondernemen de lokale besturen hoe dan ook acties om hen naar de arbeidsmarkt te begeleiden.

Robrecht Bothuyne besluit dat het belangrijk is die groep in kaart te brengen en noteert de bereidheid om daar indien mogelijk meer informatie over te bezorgen.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Maike DE VREESE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AgII	Agentschap Integratie en Inburgering
Amal	Agentschap Integratie en Inburgering Gent
AMIF	Asiel, Migratie en Integratiefonds
Atlas	Integratie en Inburgering Antwerpen
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
IBO	individuele beroepsopleiding
IBO+	individuele beroepsopleiding voor kwetsbare werkzoekenden
IC	Internationaal Comité vzw
ivzw	internationale vereniging zonder winstoogmerk
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid
NT2	Nederlands als tweede taal
Statbel	Belgische statistiekbureau
VLOT	Vlaams ondersteuningsteam
vte	voltijdsequivalent
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten